

tíðindablaðið sosialurinn

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: P/f Sosialurinn
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirtaksstjóri: Krístan Dahl
Bláðfólk: Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Tórfinn Smith
Ljósmyndari: Kálmur Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurinn
Prent: P/f Pressan 1981

Dálkingin enn einaferð!

»FYRI fjóldina av fólkum er dálkingin ikki so sjónlig, men fyri náttúruna er dálking ein vandamikil og lúrandi sótt, sum krabbavekstur fyri mannakroppin.

SO BEINRAKIN í orðum var frægi náttúruvinnurinn og náttúru- og djórgranskarin Jørgen Olsen, sáli, tá hann eina av mongum ferðum treiv í pnnin og umræddi eitt evni, sum vit í dag eru farin at geva sterri ans.

DÁLKINGIN av okkara náttúruumhvørvi er als ikki nakað nýtt tjakvni, hóast vit nú dagliga oftari enn vant hoyra og lesa um hetta í fjølmiðlunum. Fyri skjótt nógvum árum síðani gjørdi Jørgen Olsen vart við ta hótandi dálkingina. Hann hevði hvørki rannsóknarskip, nútímans amboð og útgerð til taks, tá hann kannaði og varnaðist hesa dálking. Hann hevði bert seg sjálfvan — sitt forvitni, síni framúr evni at innliva seg í náttúruna og sitt stóra hugflog. So stóru var ansur hansara fyri føroysku náttúruni, at hann sum ein tann fyrsti veruliga kundi siggja hótanina frá dálkingini.

Í ÁHUGAVERDU greinum sínum »Tongul í brimik«, »Vaskimaskinan« og »Havsins bændur« royndi Jørgen Olsen at fáa færoyingar at rakna við. Fáur mundu lurta eftir honum tá. Tað er ikki fyrr enn hesi seinastu trý árin, at vit eru farin at vísa umhvørvinum og dálkingini ans og so lægið tað ljóðar. — skundað undir av vinnuligum áhugamálini í alivinnuni heldur enn av alsíki okkara til náttúruna og óttanum fyri, at dálkingin skal oyða alt lív í sjónum.

NÚ — nógv ár aftaná umræddu eygleiðingar og skrivning — hava okkara serfrøðingar við nútímans útgerð og tólum funnið fram til, at eitt nú Skálafjørðurin er nógv dálkaður, og at vandi eisini er á ferð á øðrum firðum og sundum. Men heldur ikki hetta er nakað nýtt. Sami Jørgen Olsen hevur í einum av greinum sínum gjørt vart við júst vandan fyri dálking á Skálafirði. Hann skrivaði m.a., at av tí at vanlig flóð og fjøra ikki er á Skálafjørðinum, gerst hesin fjørður tann mest viðkvæmi av øllum í Føroyum. Og síðani sigur hann, at firðirnir eru fiskastovnanna barnagarðar. Verða teir dálkaðir, so tær melliðingarnar av murti, sum halda til á hvarjum firði, doyggja av dálking, tá fara bæði upsa, toska, longu- og hýsustovnar og aðrir við til oyðast, og tá verður einki hjá nýrum flakavirkni ella í dnaðarvirkni at arbeiða við. Soleiðis skrivaði Jørgen Olsen á sínni.

TAÐ, Jørgen hugsaði um og sá, var dálkingin frá húsarhaldum og virkjum. Nú er so komin aftrat dálkingin frá alivinnuni. Hetta skuldi gjørt steðna so mikið verri. Tað er litið at ivast í, at alivinnan dálkar, men tað er skeivt at lata eygni aftur fyri dálkingini frá virkjum og húsarhaldum. Henda dálkingin er í stóran mun kemisk og sílik er vandamikil fyri eithvørt umhvørvi. Í hvussu nógv ár hava ikki virki og húsarhald uttan nakað slag av reinsing stoytt út á firði og sund slík kemisk evni!

oddagrein

JØRGEN OLSEN metti hesa dálkingina sera vandamikla og segði, at tað sýntist sum um at eitt ósjónligt altýðandi eitur-skýggi er við at breiða seg eftir botninum longur og longur út á firðirnar. Tær flótandi algurnar, botngraðin og so teir livverjandi tonglaskógirnir sum dag og nátt framleiða eina rúgvu av bakterieudrepandi og livsneyðugum evnum, eru í dag við at kóðna í allari ilskuni. Og hvat er so tað, sum framleiðir, mennir og spjaðir hetta oyðandi eitur-skýggið spyr hann og svarar, at tað eru tey mongu eitrandi evni, ið renna í fjørðin. Dastið frá hesum eitri kemur frá vaskimaskinum, kloakkum og idnaðarvirkjum, sum árliga goysa stórar nøgdir til sjós.

VIT kunnu nú spyrja, hvat er gjørt fyri bæði at kanna hesa dálking og steðga henni? Litið og einkil! Nú vóru tað so vinnuliga áhugamálini í alivinnuni, sum gjørdi, at landsins myndugleikar skundað undir kanningarnar, helst við vón um, at dálkingin var so lítil, at teir kundu geva fleiri loyvi til aling. Vit kunnu so bert fegnast um, at júst hesar kanningar hava levt til eitt átrokandi tjak um dálkingina og umhvørvið.

MEN Hvát gera so okkara politikarar! Tosað verður um umhvørvislógar, um lógir í samband við fiskalógir. Enn hava vit so ikki sæð nakað ítekkiligt til lógir, ið skulu steðga og forða fyri dálking. Og hvat hava so virki og einstaklingar gjørt fyri at steðga dálkingini? Litið og einkil! Okkurt virki hevur fingið reinsuðgerð, men hvat munar hetta, tá vit vita, hvussu nógvar kjallarafyrtekurnar eru í tí nútímans fiskiðnaðinum, sum eru spjaðdar kring alt landið ofsr.?

VIT fara her enn einaferð at sóknast eftir lógum, sum skulu tryggja okkum sjálvum og komandi ættarliðum eina reina og ódálkaða náttúru og sum framhaldandi gevur okkum grundarlag fyri vinnu- og leikum á sjógvum sum á landi.

HERFYRI var áhugaverdur filmur í sjónvarpinum um lívið á havbotninum framvið amerikonsku vesturströndini. Niðursteðan var tann, at fær vistrføðiliga skipan ikki frið, so fær hetta álvarsilgar avleiðingar fyri alt lívið.

ÁHEITAN okkara á føroyskar politikarar, stovnsleiðarar o.o. er at skunda undir kanningar av dálkingini av okkara firðum. Kanningarúrslitini eiga vit so at brúka til at fyrbyggja, at henda dálkingin sleppur at halda frá. Kosta hvat tað kosta vil. Visið okkara egnu serfrøðingum g granskurum álit og latið teimum upp í hendi uppgevnar at kanna dálkingina. Tann tíð, tá færoyskir myndugleikar ikki lita okkara egnu fólkum nakað til og heldur fóru til Danmarkar at fáa danir at koma til Føroya at gera kanningar ol. er ein farin tíð.

HETTA landsstýrið hevur higartil víst seg at hava álit á okkara egna fólk við at lata teimum týðningarmiklar uppgávur so sum kanning av dálkingini upp í hendi.

jamú

tjak og meiningar

Sandoyggjin í fokus! Er adressan ikki skeiv?

Ein undraðist ikki selt lesandi lesarabrev í hvarjari avis frá einum ungum finningsmanni, búsitandi á Sandi og limur í Sands bygðarráð.

Ikki tí, tað er í lagi at koyra undir teir folka-valdu, bæði landsstýri og lögtingsmenn, tó í hesum føri er adressan heilt skeiv, tí landsstýrið hevur við undantaki av sokallaðu stóru havnaættlanini avgreitt øll hasi málini og fleiri aftrat, Sandoyar valdomi at frama.

Sandoyar ellis- og røktarheim er avgreitt og peningur áttaður av landsstýrinum. Málið liggur hjá kommununum.

Heilsu- og stöðin á Sandi skal útbyggjast, og málið er avgreitt av landsstýrinum, og peningur jattaður av lögtinginum, og málið ú í hondunum á bygðarráðum og verkfrøðingunum. Er í gongd.

Ferjulegan á Streym-

oyarlandinum er avgreidd av landsstýrinum, nú í hondunum á teknisku umsitingini hjá landsverkfrøðinginum og við at fara í gongd. Peningur er tókur at arbeiða fyri.

Sands hav hevur fingið jättan, sum ikki er upprúkt enn, men tað, sum er útbyggt, er farið av hesi jättan, hevur ikki verið til tað betra enn, og tað er ikki landsstýrisins skuld.

Hetta landsstýrið hevur gingið Sandoyinni á mæti við fleiri øðrum málum eisini, nevnt kann flakavirkni í Skopun, sum nú fær møguleika fyri at verða endurnýggjað. Loyvi er fingið til tveir stórar trolarar til dalingar. Loyvi er eisini fingið til sandingar til skip í staðin fyri Poll. Annað kundi verið nevnt eisini.

Men einasta mál, sum enn ikki hevur fingið velt landsstýrisins og lögtingsins, tað er Skálavíkar havn. Vit skálvikingar krevja nú eina havn, og tí taka vit undir við brævskrivarunum, at havnaættlanin má koma sum

skjótast, tað hevur landsstýrið eisini lovað.

Sum sagt átti tann nevnda áheitanin fyri størsta partin at verið vend til fólkavlaðu umboðini í kommununum í Sandoyinni, hvar brævskrivarin er ein limur. Tí má ein undrast; er tað vánaliga samvitskan hjá høvundanum, ella er tað fyri at fáa egnan persón í fokus, at landsstýrið og lögtingsumboðini vera ólopin? Tí vil lesarabrevsskrivarahøvundurin fremja tey av honum nevndu mál, so er at bróta upp um armar og fara til verka.

Og til lesarabrevsskrivaran í Dimmalætting: tað er eingin skomm at veidda havhest, líka litið sum at rokta seyðin. At nøkta og livga um misnøgdina er lætt, men sjálvur at fremja verkið, tað er ikki so lætt.

Ein, sum stórt sæð er
nøgdur við sitandi
landsstýri
VELJARI

Lyftini kunnu svíkja

Landsstýrismaðurin í kommunalium málum hevur hildið leirvíkingar fyri tað turra spott.

Hesin høgi harri lovaði herfyrr bygðafólkunum í Leirvík í 1985, tá brennistøðin av fyrstan tíð var á lofti, at ruskmálið skuldi loysast á ein so skynsam- og skilagóðan hátt, sum tað uppá nakran máta kundi lata seg gera.

Um hetta mundið vóru lyftini bæði nóg og ljósareyð, og landsstýrismaðurin stillaði seg fram sum sannan fólksins tæna. Hann vildi so gjarna hoyra fólksins sjónarmið. Tað var Leirvíkingar, hanbn vildi spyrja til ráðs. »Hvat siga tit til hetta her?« »Hvar standa tit?« »Vit eru komnir her til Leirvíkar í kvøld at spyrja tykkum til ráðs, um tit vilja hava brennistøðina ella ikki?« Soleiðis ljóðaði tað forferandi frá landsstýrismanninum frá.

Um øll tey hálvu og heilu lyfti frá landsstýrismanninum um vegir, havn og tunnlar í sambandi við brennistøðina hava aðrir skrivað í bløðunum fyrr.

Hamskipti

Nú brennistøðarmálið er

komið longri áleiðis, er vent í holuni. Tað sær út sum um landsstýrismaðurin hevur gloymt alt, hann hevur lovað, og hann leggur tað deyva oyra til alt, sum verður sagt av tí vanliga skattgjaldaranum í bygðinum. Sjálvst kravið frá 240 bygðafólki um at flyta brennistøðina frá tí óhepna økinum ætlanin er at byggja hana á, virdi hann eins litið og stævið undir egnum iljum. Krav- ið bleiv sópað av borðinum.

Í heila tikið hevur landsstýrismaðurin hesa seinastu tíðina fært seg fram við jarnhæli. Sum ódemokratiskur og ikki minst ómenniskjansligur politikari. Tað eru nógv dømi um hetta.

Men Landsstýrið hevur sjálvsagt hevdasábyrgðina fyri hesum. Hetta Landsstýrið, sum vil boykotta Suðarafrika fyri tess manglandi demokrati. Hvat við at sópa fyri egnum durum? Og Landsstýrið mótmælir í Skotlandi, at eitt kjarnorkuverk verður bygt har. Vænta teir at vinna nakr-

ar sømdir har, hesir somu menn, sum í líka so álvarsiligum málum í egnum landi ikki vilja lurta eftir egnum borgarum, tá ið hesir leggja fram kærú sína? Er ikki dupultmoralur í hesum?

Fundurin í Landsstýrinum

Tá ið nakrir Leirvíkingar vóru á fundi í Landsstýrinum seinnapartin í desember síðsta ár (1986), vóru teir alt annað enn væl móttíknir av Landsstýrismanninum.

Spurningarnir, ið hesir menn av fólkinum nú finga vóru:

»Hvat vilja tit her?« og »Hvat klagt tit um?«

Nú vildi landsstýrismaðurin ikki kennast við fólkið meira. Viljin og hugurin til at lurta eftir fólkinum var burtur, fullkomiliga horvin.

Mundi landsstýrismaðurin ikki kenna klaguna úr Leirvík? Hon var annars væl grundað, og hevði uppiborið eina sakliga viðgerð í Landsstýrinum, ið